

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в.о. завідувача кафедри

к.психол.н., доцент

«29» серпня 2023 р.

Олена ГІРОН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладачка	Доценко Людмила Василівна Доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін к.психол.н., доцент
Контактний телефон	+38(097)-832-7266
E-mail	
Офіційна назва освітньої програми	Психологія бізнесу
Рівень вищої освіти	бакалаврський (перший)
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Спеціалізація	-
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Основною метою курсу є формування у здобувачів вищої освіти наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву девіантної поведінки у людей різного віку, статі, умінь застосовувати адекватні методи діагностики поведінки, яка відхиляється від норми, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування та прояву девіацій, а в разі необхідності – корегувати останні.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

	<p>ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p> <p>СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.</p> <p>СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
--	--

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1 - Особливості психології девіантної поведінки

Тема 1. Девіантна поведінка як предмет наукового пізнання

Загальна характеристика девіантної поведінки.

Поняття девіації у психології. Девіантологія і превентивна психологія.

Розуміння соціальної норми та відхилення у побуті, соціології і психології.

Співвідношення понять «нормальна поведінка» та «девіантна поведінка».

Тема 2. Структура і типологія девіантної поведінки

Загальна характеристика форм девіантної поведінки.

Психологічні підходи до аналізу девіантної поведінки.

Проблеми співвідношення біологічного і соціального у процесі формування девіантної поведінки

Девіантна поведінка як порушення соціалізації особистості.

Соціальні функції девіантної поведінки.

Роль неформальних підліткових криміногенних груп у десоціалізації неповнолітніх.

Тема 3. Класифікація девіантної поведінки. Агресивна поведінка як форма прояву девіації.

Класифікація девіантної поведінки.

Агресія і агресивна поведінка.

Причини та види агресивної поведінки.

Психологічна характеристика аутоагресивної поведінки.

Основні підходи до пояснення природи агресивної поведінки: фрустраційні теорії; теорія соціального научіння; особливості агресивної поведінки у дитячому віці.

Агресивність як прояв дезадаптації у підлітковому віці.

Умови формування агресивної поведінки.

Тема 4. Психологічна характеристика адиктивної, делінквентної та віктимної поведінки.

Адиктивна поведінка: причини та види адикцій.

Ризикована поведінка.

Делінквентна поведінка: причини та види правопорушень.

Антисоціальна особистість.

Протиправна мотивація та асоціальна спрямованість як механізми виникнення делінквентної поведінки.

Психологічна характеристика віктимної поведінки. Психологія жертви.

Тема 5. Девіантна поведінка у дитячому та підлітковому віці.

Особистісні особливості дітей і підлітків з девіантною поведінкою.

Поведінкові реакції у підлітковому віці.

Психологічні синдроми дитячого і підліткового віку: демонстративність, негативна самопрезентація, позитивна самопрезентація і гіперсоціальність, тривожність, відхід від діяльності, соціальна дезорієнтація, сімейна та групова ізоляція.

Тема 6. Психологічні особливості залежної поведінки.

Психологія суїцидальної поведінки.

Психологічний зміст залежної поведінки. Механізми виникнення залежності. Рівні та види залежної поведінки.

Поняття про самоушкоджуючу поведінку. Поняття суїциду.

Фактори, що сприяють виникненню суїцидальних думок.

Тема 7. Основи профілактики та корекції девіантної поведінки

Специфіка психологічної роботи з девіантною поведінкою.

Зміст, рівні та основні форми профілактики девіантної поведінки.

Психолого-педагогічна підтримка дезадаптованих школярів.

Попередження прямих та опосередкованих десоціалізуючих впливів сім'ї.

Цілеспрямоване формування ціннісно-нормативних уявлень учнів.

Статеве виховання та психосексуальний розвиток підлітків.

Тема 8. Вивчення девіантної особистості та її оточення.

Методи вивчення схильності до девіантної поведінки у соціології та психології.

Діагностично значимі ознаки соціальної дезадаптації.

Схема аналізу девіантної поведінки.

Методи дослідження соціально-психологічної адаптованості, схильності до девіантної поведінки.

Тематика практичних занять:

Практична робота №1. Загальна характеристика девіантної поведінки. Поняття девіації у психології. Девіантологія і превентивна психологія.

Практична робота №2. Розуміння соціальної норми та відхилення у побуті, соціології і психології. Співвідношення понять «нормальна поведінка» та «девіантна поведінка».

Практична робота №3. Загальна характеристика форм девіантної поведінки. Психологічні підходи до аналізу девіантної поведінки. Проблеми співвідношення біологічного і соціального у процесі формування девіантної поведінки

Практична робота №4. Девіантна поведінка як порушення соціалізації особистості. Соціальні функції девіантної поведінки. Роль неформальних підліткових криміногенних груп у десоціалізації неповнолітніх.

Практична робота №5. Класифікація девіантної поведінки. Агресія і агресивна поведінка. Причини та види агресивної поведінки. Психологічна характеристика аутоагресивної поведінки.

Практична робота №6. Основні підходи до пояснення природи агресивної поведінки:

фрустраційні теорії; теорія соціального научіння; особливості агресивної поведінки у дитячому віці. Агресивність як прояв дезадаптації у підлітковому віці. Умови формування агресивної поведінки.

Практична робота №7. Адиктивна поведінка: причини та види адикцій. Ризикова поведінка. Делінквентна поведінка: причини та види правопорушень. Антисоціальна особистість. Протиправна мотивація та асоціальна спрямованість як механізми виникнення делінквентної поведінки. Психологічна характеристика віктимної поведінки. Психологія жертви.

Практична робота №8. Особистісні особливості дітей і підлітків з девіантною поведінкою. Поведінкові реакції у підлітковому віці. Психологічні синдроми дитячого і підліткового віку.

Практична робота №9. Психологія суїцидальної поведінки. Психологічний зміст залежної поведінки. Механізми виникнення залежності. Рівні та види залежної поведінки. Поняття про самоушкоджуючу поведінку. Поняття суїциду. Фактори, що сприяють виникненню суїцидальних думок.

Практична робота №10. Специфіка психологічної роботи з девіантною поведінкою. Зміст, рівні та основні форми профілактики девіантної поведінки. Психолого-педагогічна підтримка дезадаптованих школярів.

Практична робота №11. Попередження прямих та опосередкованих десоціалізуючих впливів сім'ї. Цілеспрямоване формування ціннісно-нормативних уявлень учнів. Статеве виховання та психосексуальний розвиток підлітків.

Практична робота №12. Методи вивчення схильності до девіантної поведінки у соціології та психології. Діагностично значимі ознаки соціальної дезадаптації. Схема аналізу девіантної поведінки. Методи дослідження соціально-психологічної адаптованості, схильності до девіантної поведінки.

Приклад тестового завдання:

Вкажіть не правильну відповідь. Н. Пезешкіан виділяє такі форми адиктивної поведінки як відходу від реальності:

- а) відхід у тіло;
- б) відхід у роботу;
- в) відхід у алкоголь або наркотики;
- г) відхід у фантазії.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних

	<p>особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p> <p>ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.</p>
Форми поточного та підсумкового контролю	<p>Поточний контроль: практичні роботи, модульні контрольні роботи</p> <p>Підсумковий контроль: залік</p>

ОЦІНЮВАННЯ	
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Залік				
Питання 1	Питання 2	Питання 3	Питання 4	СУМА
10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	40 балів

Практичні заняття							
п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	п/р 1	СУМА
5 балів	4 балів	4 балів	4 бали	5 балів	4 бали	4 бали	30 балів

Контрольні роботи (МКР)		
МКР 1		СУМА
20 балів		20 балів

Підсумкова оцінка виставляється з урахуванням суми всіх балів, з додаванням 10 балів за ведення конспекту.

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-points scale of university	Оцінка за національною шкалою / Grade according to the national scale		Оцінка за шкалою ECTS / Grade according to ECTS scale
	Диференційована оцінка / Differentiated grade	Недиференційована оцінка / Undifferentiated grade	
90-100 (творчий)	5 (відмінно) / (excellent)	Зараховано / Passed	A

рівень)/(creative level)			
82-89 (високий рівень)/(high level)	4 (добре) / (good)		B
75-81 (достатній рівень)/(sufficient level)			C
64-74 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	3 (задовільно) / (satisfactory)		D
60-63 (задовільний рівень)/(satisfactory level)			E
35-59 (низький рівень)/(low level)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility to repass the exam)	Не зараховано з можливістю повторного складання / Failed with the possibility to repass the credit	FX
0-34 (незадовільний рівень)/(unsatisfactory level)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)	Не зараховано - з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Failed with the compulsory repeating of the compulsory repeating of the course	F

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАННЯ

Основні

1. Кузьменко В. В. Психологія девіантної поведінки [Текст] : навч. посіб. Дніпро : Біла К. О. [вид.], 2019. 67 с.
2. Москаленко В. Залежність - родинна хвороба. Київ : Сучасна психологія, 2022. 416 с.
3. Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. 236 с.
4. Уркаєв В. С. Психокорекція ігрової адиктивної поведінки в осіб раннього юнацького віку. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.04 «Медична психологія». Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2021. 323 с.

Допоміжні

1. Гавришак Л. Психологія залежної поведінки : методичні рекомендації до семінарських занять. Дрогобич : Дрогобицький ДПУ ім. І. Франка, 2018. 66 с.
2. Кузьменко В. В., Діса О. В., Шинкаренко І. О. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 68 с
3. Михайлишин У.Б. Психологічні особливості адиктивної поведінки студентів. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського

національного університету ім. В. Даля. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. № 3(47). С.110-119.

4. Михайлишин У.Б. Теоретичний аналіз проблеми впливу конформізму на виникнення адиктивної поведінки студентів. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. № 1(48). С.143-149.

5. Шинкаренко І., Міна Р., Лукомська А. Адиктивна (залежна) поведінка як форма девіантної поведінки. *Науковий вісник ДДУВС*. 2021. Спеціальний випуск № 2, С. 560-566.

6. Cavaiola A., Giordano A.L., Golubovic N. *Addiction Counseling: A Practical Approach*. Springer Publishing, 2022. 426 p.

7. Humphreys Keith *Addiction: A Very Short Introduction (Series: Very Short Introductions)*. Oxford University Press, 2023. 144 p.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Порушення **Кодексу академічної доброчесності ДУІТ** є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з **Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ**. У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до **Кодексу академічної доброчесності ДУІТ**.

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ».

<https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>